

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗВІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

УДК 34:316.6:342.7

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив.», Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «*Центр Науково-Дослідних Ініціатив*»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Лисюк Ярослав Олександрович,

здобувач освіти 3-го курсу

факультету підготовки фахівців для органів

досудового розслідування Національної поліції України

Науковий керівник: Лопасва Олена Миколаївна,

старший викладач кафедри вогневої підготовки, Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, розпочата 24 лютого 2022 р., поставила перед державою безпрецедентний виклик: зберегти гуманістичні засади правового порядку за умов, коли воєнна необхідність вимагає тимчасового обмеження певних прав і свобод. Конституційно-правову основу такого обмеження становить ст. 64 Конституції України [1], яка допускає тимчасове звуження прав виключно на підставі закону, пропорційно загрозі та лише щодо визначеного переліку прав. Водночас ст. 27 (право на життя), ст. 28 (заборона катувань), ст. 29 (свобода та особиста недоторканність) і ст. 55 (право на судовий захист) не підлягають обмеженню навіть в умовах воєнного стану, що підтверджено Рішенням Конституційного Суду України від 18.07.2024 р. №8-р(П)/2024. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. №389-VIII [1;2] конкретизує перелік допустимих обмежень і передбачає систему гарантій проти зловживань надзвичайними повноваженнями.

Практика застосування правових механізмів захисту прав людини виявила низку системних проблем. Ніколенко Л. М. [3, с. 207] доводить, що забезпечення

прав людини в умовах воєнного стану ґрунтується на поєднанні норм конституційного права, міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права, і наголошує: пріоритетом державної політики має стати не лише мінімізація обмежень, а й забезпечення реального, а не декларативного захисту прав і свобод. Серед найгостріших проблем є ускладнений доступ до правосуддя в прифронтових регіонах, що зумовлює необхідність розширення дистанційних форм судочинства; розширення дискреційних повноважень органів влади без чіткого процедурного врегулювання; використання цифрових реєстрів та засобів нагляду без належного парламентського контролю. Авторка підкреслює: тільки за умови поєднання правової відповідальності, інституційної стійкості та міжнародного партнерства можливе збереження гуманістичних засад державності й побудова справедливої післявоєнної системи правосуддя.

Паралельно з національним рівнем захист прав людини забезпечується системою міжнародних інститутів. Барсук Д. М. [4, с. 137] визначає міжнародний механізм забезпечення прав людини в умовах воєнного стану як сукупність нормативного, процедурного, інституційного та ресурсного елементів, стрижнем яких є ООН (Рада з прав людини, УВКПЛ), Рада Європи та ЄСПЛ, а також Міжнародний кримінальний суд – після ратифікації Україною Римського статуту 21 серпня 2024 р. Скрипаловський Я. В. [5, с. 415] аналізує особливий аспект: в умовах повномасштабного вторгнення Україна повідомила Генерального секретаря ООН і Генерального секретаря Ради Європи про тимчасовий відступ від окремих зобов'язань за МПГПП та ЄКПЛ відповідно до ст. 4 Пакту і ст. 15 Конвенції. Дослідник доводить, що такий відступ є правомірним, адже він відповідає критеріям законності, тимчасовості та пропорційності, проте принципово не поширюється на абсолютні права: право на життя та заборону катувань. ЄСПЛ і Комітет з прав людини ООН хоча й відхиляють переважну більшість скарг як неприйнятні, залишаються важливими інституційними гарантами.

Окремої уваги заслуговує проблема балансу між потребами національної безпеки та збереженням основних прав людини. Горай О. С. [6, с. 452] встановлює понятійні та нормативні межі такого балансу і доводить, що в умовах гібридних загроз державні обмеження права на інформацію, свободу пересування та недоторканність приватного життя повинні відповідати критеріям необхідності, доцільності та пропорційності і не перетворюватися на інструмент внутрішнього контролю. Проблемам забезпечення прав окремих вразливих категорій населення – внутрішньо переміщених осіб, дітей, осіб з інвалідністю, родин загиблих і зниклих безвісти – присвячено низку досліджень. У них наголошується, що для цих груп є недостатніми загальні правові механізми, натомість необхідні спеціальні, адресні гарантії, які враховують їхнє специфічне становище в умовах збройного конфлікту.

Узагальнення проведеного аналізу дозволяє запропонувати чотири взаємопов'язані напрями забезпечення прав і свобод людини у воєнний та післявоєнний період. По-перше, у воєнний час – законодавче закріплення чітких процедур індивідуальної перевірки підстав обмеження прав; посилення парламентського і судового контролю за застосуванням надзвичайних повноважень; розвиток дистанційного правосуддя та цифрового доступу до адвокатської допомоги. По-друге, у сфері міжнародного захисту – повноцінне використання механізмів ООН, ЄСПЛ та МКС для документування та переслідування воєнних злочинів; виконання рішень ЄСПЛ, ухвалених щодо України. По-третє, у післявоєнний період – запровадження концепції перехідного правосуддя, що охоплює кримінальне переслідування відповідальних осіб, механізми репарацій та програми інституційних реформ. По-четверте – системна гармонізація законодавства України із правом ЄС у сфері прав людини як невід'ємна передумова успішного завершення переговорів про вступ до Європейського Союзу та відновлення країни у правовому вимірі.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Ст. 3, 27–55, 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
3. Ніколенко Л. М. Захист прав людини в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Том 1, № 91. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/343298>.
4. Барсук Д. М. Міжнародний механізм забезпечення прав людини в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Том 1, № 87. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/324566>.
5. Скрипаловський Я. В. Особливості виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері прав людини в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2026. Том 5, № 93. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/356184>.
6. Горай О. С. Баланс між безпекою та свободою: державний контроль і права людини в умовах гібридних загроз. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2026. Том 5, № 93. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/356190>.